

HÄMÄLÄINEN KYLÄ

Muinaiset hämäläiset asuivat taajaan rakennetuissa kylissä. Vain erä- ja kalaretkillään he asustivat tilapäisesti sitä varten tehdyissä metsäasunnoissa. Vasta myöhäisinä aikoina hajoaa asutus erillisiksi, kauaskin keskuksista rakennetuiksi taloiksi. Yhteiset viljelykset sekä pakko pitää voimat koolla vihollisen varalta keskitti asutuksen kyläryhmiksi. Sama tapa lienee ollut vallitsevana kaikkialla Suomessa.

KUKKULAISEN MAAN lomitse virtasi kapeahko joki. Se jakoi kahtia rannoillaan sijaitsevan kylän. Joen ylitse pääsi venheellä tai puusiltaa astellen.

Talot olivat hirsistä salvettuja ja pihatto umpeen rakennettu. Tukeva aita yhdisti asuinrakennuksen ja aitat. Portin ollessa suljettuna ei sivullisella ollut sinne asiaa. Ja taloa vartioivat lisäksi vieraille vihaiset koirat. Aita oli siksi korkea, ettei susikaan mielinyt hypätä sen ylitse muuten kuin äärimmäisen nälän pakottamana.

Tuvan eteisenä oli kota. Sen lisäksi oli vielä eriytyneen keitinkota, jossa keitettiin syötävät. Hevonen varsoineen ja kylmää aristavin karjakin asui monesti ja hyvässä sovussa tuvassa sen varsinaisten asukkaiden kanssa.

Kauempana muista rakennuksista oli riihi. Se syytti lämmitettäessä helposti tuleen ja siksi se sijoitettiin kyllin etäälle. Erityistä saunarakennusta ei vielä tarvittu, sillä saunaksi kelpasi asuintupa. Joskus riitti tarkoitukseen vain tuvan iso uunikin.

Rakennuksien takana levisivät kylän yhteiset viljelysmaat. Saroittain ne jaettiin talojen vuorollaan viljeltäviksi.

Joen ja läheisen järven rannoilla olivat niityt, joista saatiin karjalle talvirehu.

Jokeen viettävien peltojen vieressä sijaitsi kylän kalmisto ja sen lähellä uhripuisto. Sen takana yleni maa korkeammaksi kukkulaksi ja päättyi vihdoin jyrkkärinteiseksi kallioksi. Kalliolla oli valleilla varustettu linna, jonne kyläläiset kokoontuivat ja kar-

ja ajettiin vainolaisen uhatessa. Sieltä levisivät laajoina nähtäväksi kylän riistamaat.

Veden saanti, vesillä liikkumisen mahdollisuudet, viljelykseen sopiva maan laatu, kalan runsaus, riistan rikkaus ja turvapaikaksi sopiva kukkula määräsivät kylän aseman. Jos kaikki nämä edellytykset olivat olemassa, katsottiin kylän paikka ihanteelliseksi. Mutta harvemmin, asujaimiston yhä lisääntyessä, osuivat kaikki edut yhden kylän osalle. Silloin oli vähempiarvoisista eduista luovuttava ja pidettävä vain silmällä viljavuutta ja vettä kulkuväylänä sekä jokapäiväisessä elämässä välttämättömänä elinehtona.

Kylästä johti mutkitteleva karjapolku naapurikylään, joka saattoi sijaita peninkulmienkin päässä. Polkua pitkin voi kulkea jalan sekä ratsain ja kuljettaa kuormia purilailla, mutta vesitie oli aina mukavampi. Soiden ylitse pääsi kapulateitä myöten.

Korpien keskelle pesiytynyt kylä eli hiljaista ja omavaraista elämäänsä. Aniharvoin muukalainen häiritä sen leppoisaa rauhaa. Useammin sen tekivät oman heimon miehet.

Toimeentulo vaati sitkeää työtä etenkin kesäisin. Talvella sitä vastoin sopi vedellä pitempiä unia ja kerätä voimia vastaisen varalle. Pellavatukkaiset lapsiparvet jaksoivat syödä kaiken maasta saadun viljan ja samaa tietä menivät särpimetkin: karjan, metsän ja veden antimet. Mutta niinpä nuoresta polvesta ylenikin vahvaa väkeä, joka varhaisimman lapsuusikänsä temmellettyään ja kisakentillä leikitteään jaksoi jatkaa isien työtä.